

RINGSÆLEN

Af Alwin Pedersen

Vil man anvende det gamle ordsprog: „Kært barn har mange navne“ på de grønlandske dyr, kan det kun blive ringsælen. Grønlænderne har en mængde navne for den i dens forskellige aldre, tildels også forskellige på øst- og på vestkysten, og viser herved den vigtige plads, denne sæl indtager blandt deres fangst dyr. Før i tiden var den de grønlandske eskimoers daglige brød; i Østgrønland og i Nordgrønland står den endnu på første pladsen i grønlændernes daglige husholdning, foruden at den af alle grønlandske sæler udgør langt det største kontingent i det årlige fangstudbytte.

Ringsælen (*Phoca hispida*) er den mindste af de grønlandske sæler. Normalt opnår den en længde af 130–150 cm. Der forekommer dog væsentligt mindre eksemplarer, de såkaldte troldsæler, der kun måler 50–90 cm. Disse små sæler er blevet opstillet som en selvstændig dværgrace, hvilket i og for sig godt kan være rigtigt; der findes jo dværgformer af mange pattedyrarter, grønلænderne vil imidlertid ikke gå med dertil. Efter deres mening er de små ringsæler enten forsømte individer af et tvillingepar eller de har på et meget tidligt stadium af deres udvikling mistet deres moder og er derfor blevet sinket i væksten. De forekommer ingenlunde sjældent og kendes fra hele det arktiske område.

Ringsælen bliver federe end andre sæler, når den er allerfedest, udgør spækket omtrent halvdelen af dens vægt. Dette bevirker, at den, når den er dræbt, oftere holder sig flydende end andre sæler.

Som regel kan ringsælen kendes på de gråhvide til gullighvide ringe på oversiden og på siderne, efter hvilke den har fået navn. Undersiden er ensfarvet gullighvid, nu og da med få sorte pletter. Hos de halvvoksne sæler er behåringen blød med forholdsvis rigt og tæt uldhår, som gør deres skind meget anvendelige til beklædning. Den fuldvoksne ringsæl har en kortere og mere stiv hårklædning med mindre uldhår.

Ringsælen er mere knyttet til den faste is end nogen anden af de grønlandske sæler. De gamle sæler har deres faste ophold i de indre dele af de om vinteren islagte fjorde og bugter, gerne ud for bræmundingerne, der er deres foretrukne opholdssted. Der anlægges de sig permanente åndehuller i isen, der gør det muligt for

dem også om vinteren at leve på de bedste fourageringssteder og uden at de behøver at frygte konkurrenter eller fjender. Åndehullerne anlægges allerede om efteråret i den tynde nyis. Med snuden trykket mod den endnu ganske tynde is, ånder sælen kraftigt ud. Der opstår derved ligesom en pyramide, i hvis top åndehullet ligger, der på dette første stadium ikke er større end en femøre. Af disse huller anlægger sælen flere i et område af op til en kilometer i diameter, ganske efter hvor gode ernæringsforholdene er på det pågældende sted. Hver gang sælen nu opsøger et af sine huller, ånder (puster) den mod randen af isen og opnår på denne måde en udvidelse af hullet, hvilket er meget vigtigt i betragtning af isens hurtigt tiltagende tykkelse. Snart ligger hullerne skjult og godt beskyttet under et stadigt voksende sne-lag. Normalt skal hullet nu være så stort, at sælen igennem det kan kravle op på isen og grave sig et hulrum i sneen, der tjener den som sovested, og hen på foråret graver den sig helt ud af sneen for at nyde solens varme efter de mange måneders ophold i mørket.

Er det en hunsæl, anlægger den sin barselstue ved et af sine åndehuller. Når tidspunktet for fødselen nærmer sig, hvilket for de yngre hunsæler sker i den første halvdel af marts, for de ældre ca. 14 dage senere, graver den drægtige hunsæl fra sit åndehul en langstrakt hule, der ikke er højere, end at den selv netop kan ligge deri, men ellers temmelig rummelig. Hulen skal kunne være indtil 10 meter lang, selv har jeg dog aldrig set den længere end ca. 4 meter og omkring 1½ meter bred. Og der, i den yderste ende af hulen, længst borte fra åndehullet, føder den sin unge på isen. Denne er ved fødselen omkring 50–75 cm lang og ikklædt en langhåret, gullighvid ulddragt, der adskiller sig fra alle andre sælers hvide embryonaldragt ved at have det samme grønlig skær, som kendes fra isen, hvorfor den nyfødte sæl også kaldes „isblink“.

Fra det øjeblik, ungen er født, truer der denne, og i nogen grad også den gamle sæl, en alvorlig fare i skikkelse af isbjørnen, der i denne tid planmæssigt afsøger ringsælernes ynglesteder og med sin skarpe lugtesans formår at finde de steder, hvor ungerne ligger under sneen. For i nogen grad at bøde på denne fare, anlægger den gamle hunsæl sin barselstue under et så højt snelag som muligt. Helst vælger den dertil læsiden af et isfjeld, hvor der altid lægger sig en større snefane. Ligger ungen under mere end 1½–2 meter sne, kan bjørnen ikke få farten af den.

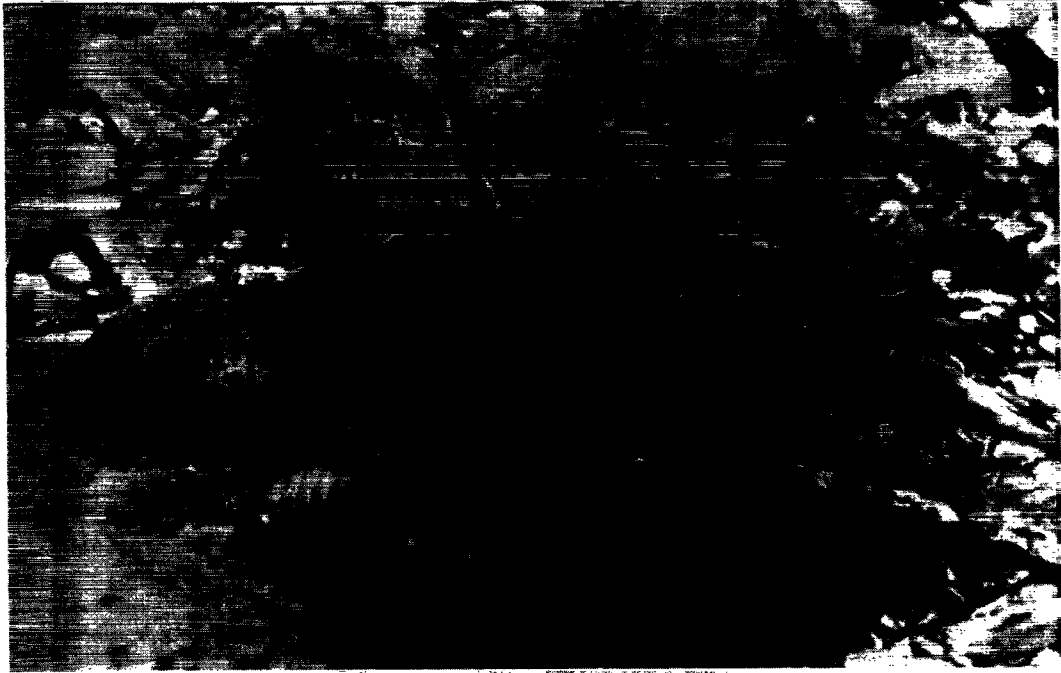
Ungens ophold i hulen varer godt fire uger. Imens opsøges den i de første uger regelmæssigt en gang om dagen af den gamle sæl, som kommer for at give die. Allerede i løbet af den første uge fordobler ungen sin vægt; den tillægger sig et forholdsvis anseligt fedtlag under huden, hvilket skyldes modermælken usædvanligt høje fedtindhold, der er 12 til 13 gange højere end almindelig komælk. Hvornår diegivningen ophører vides ikke, men når ungen har skiftet sin hvide dragt med den før-

I vandet er navnlig de unge ringsæler meget nysgerrige.

ste korthårede og mørke ungedragt og kan begive sig i vandet, er den henvist til at klare sig alene. Velnæret, som den er, tager den ingen skade af at gennemgå en kortere fastetid, indtil den har lært at fange krebsdyr og vingesnegle, som også de gamle dyr udelukkende lever af.

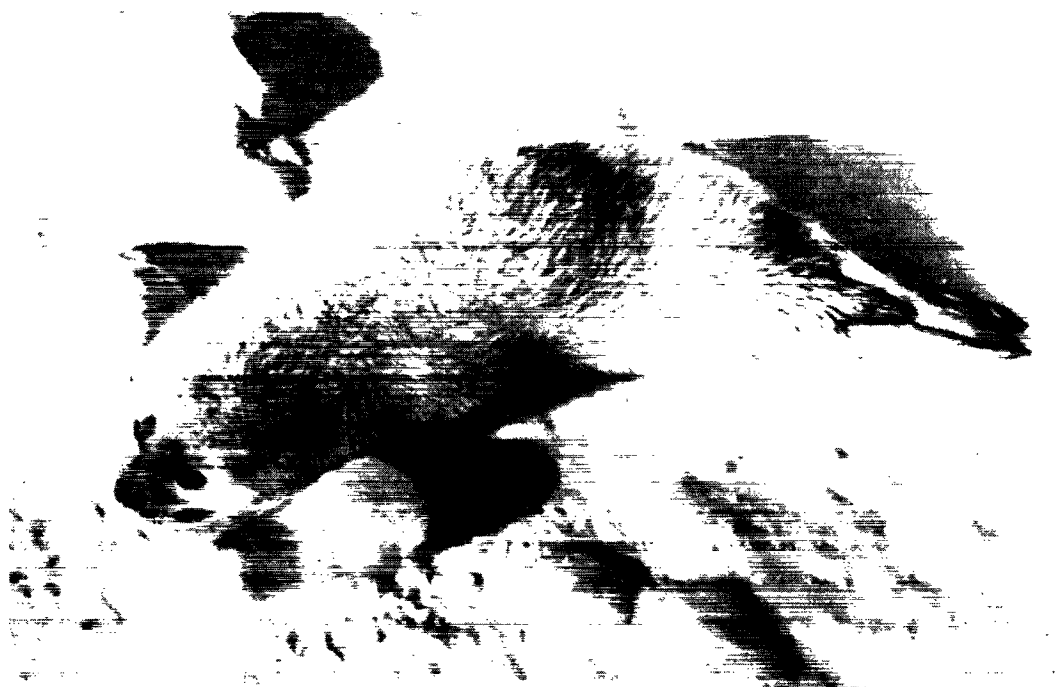
Fra begyndelsen af juni kan der konstateres et træk af unge sæler ud af fjordene fra deres fødesteder. Flokkevis, fra nogle få stykker til hele sværme af op til 50 og flere individer, strejfer de omkring fortrinsvis ved iskanten og i drivisen, men ikke gerne i større afstand fra land og i så fald aldrig i åben sø. Stort set trækker de langs kysten mod syd, og denne vagabonderende tilværelse fortsætter de, indtil de i deres fjerde leveår er blevet fuldvoksne og forplantningsdygtige. Derefter slår de sig ned i de om vinteren islagte fjorde og bugter, der fra nu af bliver deres faste opholdssted. Ringsælens forekomst i Grønland kan derfor inddeles i to zoner: en ynglezonen, der omfatter den nordlige halvdel af landet med fast islæg om vinteren, og en gæstezonen, der udgøres af den del af den sydlige halvdel af landet, hvor det åbne vand er fremherskende om vinteren.

*Ringsælen kan som regel kendes på de hvide ringe på siden af kroppen.
efter hvilke den har fået navn.*

Efter at den gamle hunsæl har forladt ungen, parrer den sig igen. Hos de fuldvoksne hanner kendetegnes parringstiden af en så gennemtrængende ubehagelig lugt, der af Rink blev defineret som liggende mellem asa foetida (= stinkende asant, hvilket er saften af en persisk skærmpilte) og løg, at de i denne tid er uegnede som menneskeføde. Det forekommer mig dog, at den afskrækkende lugt er aftagende mod nord.

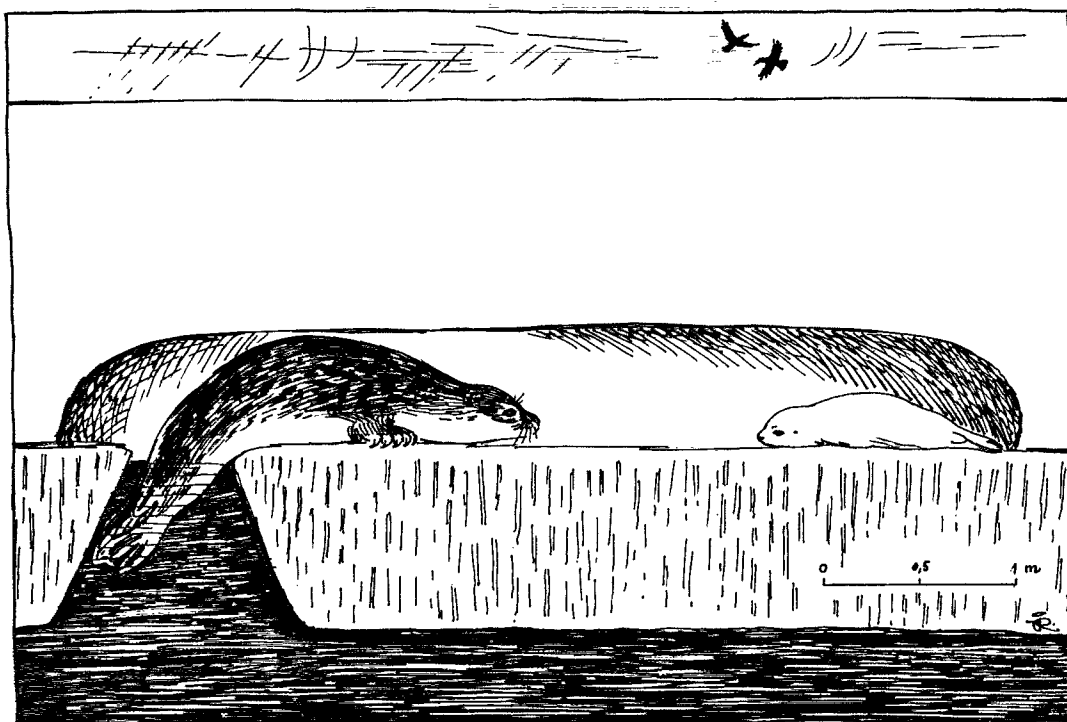
I maj begynder det årlige hårskifte, der må være den mest ubehagelige tid i en sæls liv, ikke mindst, fordi den da er mere udsat for sine fjenders efterstræbelser end ellers. Hos det enkelte dyr varer hårskiftet ca. 10 dage, i sin helhed strækker det sig fra midten af maj til ind i juli. Under hårfældningen befinder sælen sig nærmest i en sygelig tilstand, den tager ingen føde til sig og vil helst ligge på isen og sove. (I Grønland lægger ringsælen sig aldrig på land). Er den først blevet tør, en tilstand, som må være af stor betydning for en hurtig eller mindre ubehagelig afvikling af hele processen, har den en tydelig aversion imod at gå tilbage i vandet, hvilket både isbjørnen og jægeren profiterer af. Det er betydeligt lettere at snige sig ind på en sæl i dækning af et skydesegl i hårfældningstiden end ellers. Selv om sælen aner en fare, så venter den dog længst muligt med at glide i vandet.

En sælunge i den første langhårede hvide ulddragt.

I det hele taget er sælen, når den befinder sig udenfor vandet meget årvågen og mistænkssom overfor selv den mindste lyd, den ikke kender, så den selv i egne, hvor der ellers ikke gøres jagt på den, er vanskelig at komme nær. Sandsynligvis skyldes dette i nogen grad sælens svage syn, når den befinder sig udenfor vandet. Sælerne har store, runde, fremadrettede øjne. Pupillen afstikker så lidt fra den mørkebrune til brunblå iris, at den hos det levende dyr næppe kan skelnes, især da pupillen i luften trækker sig sammen til en smal, lodret stående spalte, som det kendes hos visse rovdyr, som rødreven og huskatten. Sæløjnenes hvælvning er af en sådan art, at de nok ser godt under vandet, men i luften er de temmelig nærsynede, så at de i hovedsagen kun reagerer på bevægelser og lidt eller slet ikke på en stillestående genstand.

Heller ikke lugtesansen er videre fremragende, omend noget bedre end synet, hvilket skyldes åndedrætsorganernes omdannelse til den afvigende vejrtrækningsteknik, der under visse forhold, som når sælen sover i vandet, foregår ganske automatisk. Der bliver så kun hørelsen tilbage som den eneste sans, sælen kan stole på, når den ligger på isen. Den er derfor meget bekymret for sin sikkerhed. Ofte løfter den hovedet, blinker lidt med øjnene og lukker dem igen og lader hovedet synke. Også

*Ringsælens barselstue,
som den er anlagt i forbindelse med sælens åndehul i isen.*

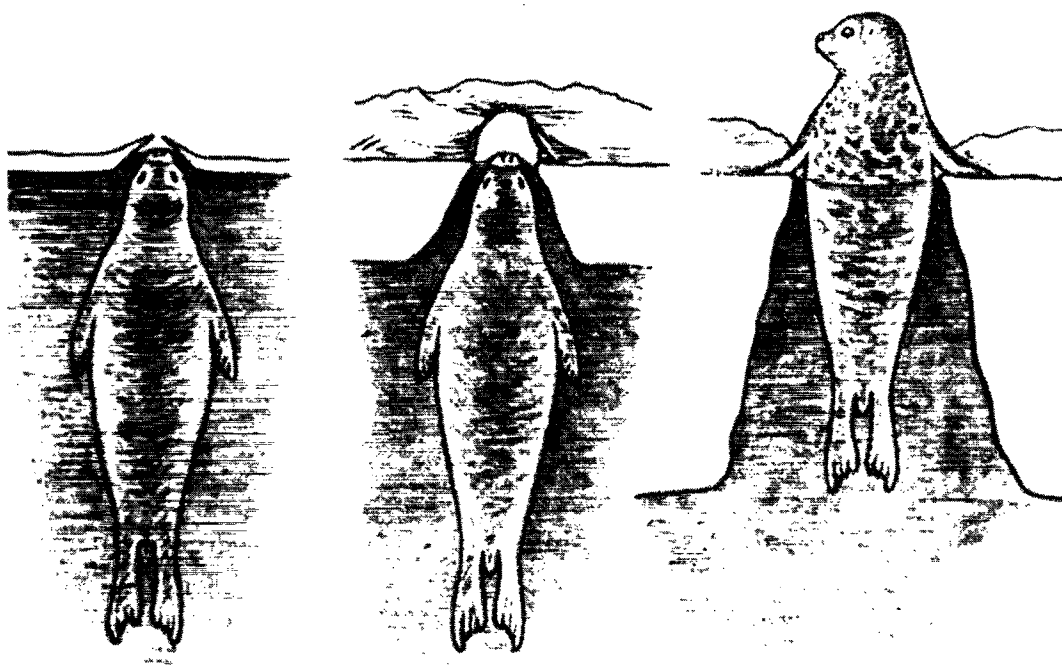
Tegning: Jens Rosing.

dette foregår rent automatisk, hvilket dog ikke hindrer den i straks at være lysvågen, når alt ikke er, som det skal være.

I vandet derimod føler sælen sig mere sikker og er mindre frygtsom, navnlig yngre sæler kan vise sig temmelig nysgerrige overfor genstande og lyde, de ikke kender.

Om den tid, sælerne tilbringer under vandet, er der delte meninger, men som et grundlæggende princip gør sig følgende forhold gældende, der forøvrigt angår alle havpattedyr:

Når en sæl dykker, forringes dens pulsfrekvens straks fra 150 til 10 slag pr. minut, som bibeholdes under hele opholdet under vandet og ikke påvirkes af bevægelserne, selv om disse bliver meget heftige. Dykningens varighed afhænger af den mængde ilt, det pågældende dyr havde i blodet, da det begyndte at dykke. I dykningens første tid aftager iltmængden temmelig brat, derefter mere jævnt. Normalt beløber blodets iltmængde sig til 4–5 %; synker det under 2 % består der livsfare. Noget forinden denne grænse er nået, stiger sælen igen op til overfladen. Forinden sælen dykker, ånder den kraftig ud og ind, og agter den sig ned til en større dybde,

*Ringsælens åndehul fra det om efteråret anlægges i den tynde nyis
til sælen om foråret kan krybe igennem det op på isen.*

er en ekstra kraftig udånding nødvendig som en beskyttelsesforanstaltning mod dyk-
kersygen, som åbenbart også kendes af dyrene. En sæl, som forsøgsvis blev sænket
ned i 300 meters dybde, viste tydelige tegn på sygdommen. Opstigningen fra dybet
foregår langsomt, for at organismen kan tilpasse sig det forandrede tryk.

Sælernes ringe flugttendens i vandet har især hos eskimoerne udviklet en jagt-
teknik, der med den eskimoiske harpun som grundlag i sin art må være nær det fuld-
komne. Den lethed og sikkerhed, hvormed en erfaren fanger driver sæljagten fra
kajak, er beundringsværdig. Det kan dog ikke nægtes, at skydevåbnet har bragt en vis
forstyrrelse i det, idet den rette kombination af harpun og skydevåben ikke altid
praktiseres. Dertil kommer, at fristelsen til at bruge skydevåbnet alene er altfor stor,
skønt meget vildt derved går tabt for jægeren.

Af nærliggende grunde er der aldrig blevet foretaget en optælling af den grøn-
landske bestand af ringsæler, men fangstresultatet i et af de senere år kan måske give
et omtrentligt begreb af bestandens størrelse: I 1958/59 nedlagdes der ialt i Vest- og
Østgrønland 48.000 ringsæler, deraf 32.000 i det nordlige Vestgrønland, af disse

12.000 alene i Upernavik-distriktet, og 13.000 i Østgrønland. Dertil kommer skønsvise 5000 i Nordgrønland, altså i alt for hele landet 53.000. I betragtning af, at dette antal ikke har vist nedadgående tendens i en årrække, kan man gå ud fra, at ikke over to trediedele af den årlige tilvækst bliver nedlagt. Hertil kommer det store antal nedlagte sæler i Østgrønland i forhold til Østgrønlands lille befolkning, der på dette tidspunkt kun talte godt 2000 mennesker mod Vestgrønlands 25.500, hvilket gør en væsentlig større bestand i forhold til det nedlagte antal sandsynlig. Alt dette taget i betragtning ville jeg anse en bestand af 300.000 ringsæler i hele Grønland for ikke at være ansat for højt. Ringsælen er dermed den talrigeste sæl i de grønlandske farvande. Den samlede bestand af denne sælart i hele det arktiske område skønnes at ligge mellem 2 og 5 millioner.